

Program nadzora američke Agencije za nacionalnu sigurnost, obavještajne službe u raznim državama članicama i utjecaj na privatnost građana EU-a

Rezolucija Europskog parlamenta od 4. srpnja 2013. o programu nadzora američke Agencije za nacionalnu sigurnost, obavještajnim službama u raznim državama članicama i njihovu utjecaju na privatnost građana EU-a (2013/2682(RSP))

Europski parlament,

- uzimajući u obzir članke 2., 3., 6. i 7. Ugovora o Europskoj uniji i članak 16. Ugovora o funkcioniranju Europske unije,
- uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima i Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,
- uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Europe br. 108 od 28. siječnja 1981. za zaštitu pojedinaca pri automatskoj obradi osobnih podataka i dodatni protokol uz Konvenciju od 8. studenoga 2001.,
- uzimajući u obzir zakonodavstvo EU-a o pravu na privatnost i zaštitu podataka, a naročito Direktivu 95/46/EZ o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka, Okvirnu odluku 2008/977/JHA o zaštiti osobnih podataka obrađenih u sklopu policijske i pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, Direktivu 2002/58/EZ o privatnosti i elektroničkim komunikacijama te Uredbu (EZ) br. 45/2001 o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama i tijelima Zajednice i o slobodnom kretanju takvih podataka,
- uzimajući u obzir prijedlog uredbe i prijedlog direktive o reformi sustava zaštite podataka u EU-u koje je podnijela Komisija,
- uzimajući u obzir Sporazum o uzajamnoj pravnoj pomoći između EU-a i SAD-a kojim je dopuštena razmjena podataka u svrhu sprečavanja kriminalnih radnji i provođenja istrage o njima, Konvenciju o kibernetičkom kriminalu (CETS br. 185), Sporazum o sigurnoj luci između EU-a i SAD-a (2000/520/EC) i reviziju sustava sigurne luke koja je u tijeku,
- uzimajući u obzir američki Zakon o borbi protiv terorizma (Patriot Act), Zakon o nadzoru stranih obavještajnih službi (FISA), uključujući i članak 702. Zakona o izmjenama Zakona o nadzoru stranih obavještajnih službi (FISAAA),
- uzimajući u obzir aktualne pregovore o okvirnom sporazumu između EU-a i SAD-a o zaštiti osobnih podataka pri njihovu prijenosu i obradi u svrhe policijske i pravosudne suradnje,
- uzimajući u obzir svoje prethodne rezolucije o pravu na privatnost i na zaštitu podataka, osobito rezoluciju od 5. rujna 2001. o postojanju globalnog sustava nadzora privatne i poslovne komunikacije (sustav za nadzor Echelon)¹,

¹ SL C 72 E, 21.3.2002., str. 221.

- uzimajući u obzir izjave predsjednika Europskog vijeća Hermana van Rompuya, predsjednika Europskog parlamenta Martina Schulza, potpredsjednice Komisije i povjerenice za pravosuđe, temeljna prava i građanstvo Viviane Reding te potpredsjednice Komisije i visoke predstavnice Unije za inozemne poslove i sigurnosnu politiku Catherine Ashton,
 - uzimajući u obzir članak 110. stavke 2. i 4. Poslovnika
- A. budući da se transatlantsko partnerstvo između EU-a i SAD-a mora temeljiti na uzajamnom povjerenju i poštovanju, odanoj i uzajamnoj suradnji, poštovanju temeljnih prava i vladavini prava;
 - B. budući da su države članice obvezne poštovati temeljne prava i vrijednosti iz članka 2. Ugovora u EU-u i Povelje o temeljnim pravima;
 - C. budući da je poštovanje tih načela trenutno dovedeno u sumnju nakon što su u lipnju 2013. izvješća u međunarodnom tisku objavila dokaze da američke vlasti kroz programe kao što je PRISM u velikim razmjerima imaju pristup i obrađuju osobne podatke građana i stanovnika EU-a pri njihovu korištenju američkih internetskih pružatelja usluga;
 - D. budući da se ta sumnja ne odnosi samo na postupke vlasti SAD-a, već i na vlasti nekoliko država članica EU-a koje su, prema navodima međunarodnog tiska, surađivale u u programu PRISM i drugim sličnim programima ili dobile pristup kreiranim bazama podataka;
 - E. nadalje, budući da nekoliko država članica ima programe nadzora koji su po naravi slični programu PRISM ili razmatra uvođenje takvih programa;
 - F. budući da se naročito postavlja pitanje sukladnosti postupaka obavještajne agencije vlade Ujedinjene Kraljevine (GSHQ) sa zakonodavstvom EU-a jer se ona u okviru programa pod kodnim imenom TEMPORA priključila izravno na podzemne transatlantske optičke kablove kojima se odvija elektronička komunikacija; budući da druge države članice navodno pristupaju međunarodnim elektroničkim komunikacijama bez redovnog naloga, već temeljem posebnih sudskih odluka, dijele podatke s drugim državama (Švedska), a neke bi mogle unaprijediti svoje sposobnosti nadzora (Nizozemska, Njemačka); budući da je u drugim državama članicama izražena zabrinutost u vezi s ovlastima tajnih službi za presretanje (Poljska);
 - G. budući da postoje naznake da su institucije EU-a te veleposlanstva i predstavništva EU-a i država članica bili predmetom nadzornih i špijunskih aktivnosti SAD-a;
 - H. budući da je povjerenica Reding američkom državnom odvjetniku, Ericu Holderu, napisala dopis u kojem izražava zabrinutost EU-a te traži pojašnjenje i objašnjenja u vezi s programom PRISM i drugim sličnim programima, koji uključuju prikupljanje i pretraživanje podataka i u vezi sa zakonima kojima se uporaba tih programa odobrava; budući da se još uvijek očekuje detaljan odgovor od američkih vlasti, bez obzira na pregovore održane u okviru sastanka ministara pravosuđa EU-a i SAD-a u Dublinu 14. lipnja 2013.;
 - I. budući da je prema Sporazumu o sigurnoj luci državama članicama i Komisiji povjerena zadaća jamčenja sigurnosti i integriteta osobnih podataka; budući da su, kako izvještava

međunarodni tisak, svi poslovni subjekti uključeni u slučaj s programom PRISM strane u Sporazumu o sigurnoj luci; budući da je, u skladu s člankom 3. tog Sporazuma, dužnost Komisije da poništi ili suspendira Sporazum u slučaju nepoštovanja njegovih odredbi;

- J. budući da Sporazum o uzajamnoj pravnoj pomoći između EU-a i SAD-a, kako su ga ratificirali Unija i američki Kongres, predviđa načine prikupljanja i razmjene informacija te traženja i pružanja pomoći pri pribavljanju dokaza u jednoj zemlji za pomoć u kaznenim istragama ili postupcima u drugoj zemlji;
- K. budući da bi bilo tragično da nedavni navodi utječu na napore uložene u zaključivanje partnerstva za transatlantsku trgovinu i ulaganja (TTIP) koje svjedoči o predanosti daljnjem jačanju partnerstva između EU-a i SAD-a;
- L. budući da je 14. lipnja 2013. povjerenik Malmström najavio osnivanje transatlantske skupine stručnjaka;
- M. budući da se povjerenica Reding pismeno obratila vlastima Ujedinjene Kraljevine kako bi izrazila zabrinutost zbog medijskih izvješća o programu Tempora i zatražila pojašnjenje njegova opsega i djelovanja; budući da su vlasti Ujedinjene Kraljevine branile nadzorne aktivnosti Stožera za komunikaciju vlade Ujedinjene Kraljevine (GCHQ) i potvrdile da djeluju u skladu sa strogim i zakonskim smjernicama;
- N. budući da je u tijeku reforma zaštite podataka na razini EU-a, revizijom Direktive 95/46/EZ i njezinom zamjenom predloženom općom Uredbom o zaštiti podataka i Direktivom o zaštiti podataka, o zaštiti pojedinaca pri obradi osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenopravnih sankcija te slobodnom kretanju takvih podataka;
 - 1. potvrđuje svoju potporu transatlantskim naporima u borbi protiv terorizma i organiziranog kriminala te izražava duboku zabrinutost zbog programa PRISM i sličnih programa budući da, u slučaju da trenutno dostupne informacije budu potvrđene, oni možda predstavljaju ozbiljno kršenje temeljnih prava građana i stanovnika EU-a na privatnost i zaštitu podataka, kao i prava na privatnost i obiteljski život, povjerljivost komunikacije, pretpostavku nedužnosti, slobodu izražavanja, slobodu informiranja i slobodu obavljanja poslovanja;
 - 2. snažno osuđuje špijuniranje predstavništava EU-a budući da bi, ako trenutno raspoložive informacije budu potvrđene, to predstavljalo ozbiljno kršenje Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, uz to što bi moglo utjecati na transatlantske odnose; poziva vlasti SAD-a da smjesta objasne o čemu je riječ;
 - 3. poziva vlasti SAD-a da bez nepotrebnih odgoda EU-u pruže detaljne informacije o programu PRISM i drugim sličnim programima koji uključuju prikupljanje podataka, posebno u odnosu na njihovu pravnu osnovanost, potrebu, proporcionalnost i sigurnosne mjere provedene u cilju zaštite temeljnih prava građana EU-a, kao što su ograničenje područja primjene i trajanja, uvjeti pristupa i neovisan nadzor, kako je predviđeno Konvencijom o kibernetičkom kriminalu i kako je to zatražila povjerenica Reding u svom dopisu od 10. lipnja 2013. državnom odvjetniku Ericu Holderu; poziva vlasti SAD-a da obustave ili ponovno razmotre sve zakone ili programe nadzora kojima se krši temeljno pravo građana EU-a na privatnost i zaštitu podataka, suverenost i nadležnost EU-a i njezinih država članica te Konvencija o kibernetičkom kriminalu;

4. poziva Komisiju, Vijeće i države članice da razmotre sve instrumente koji im stoje na raspolaganju u raspravama i pregovorima sa SAD-om, kako na političkoj tako i na stručnoj razini, kako bi se ostvarili prethodno navedeni ciljevi, uključujući moguću suspenziju sporazuma o popisu imena putnika (PNR) i sporazuma o programu praćenja financiranja terorizma (TFTP);
5. zahtijeva odgovarajuću razinu sigurnosnog odobrenja i pristup svim relevantnim dokumentima za transatlantsku skupinu stručnjaka, koju je najavio povjerenik Malmström, a u kojoj će sudjelovati i Parlament, kako bi mogla obaviti svoj posao pravilno i u zadanom roku; nadalje traži da Parlament bude primjereno zastupljen u navedenoj skupini stručnjaka;
6. poziva Komisiju i vlasti SAD-a da bez odgode nastave s pregovorima o okvirnom sporazumu o zaštiti osobnih podataka pri prijenosu i obradi u svrhe policijske i pravosudne suradnje; poziva Komisiju da se tijekom tih pregovora pobrine da navedeni sporazum zadovolji barem sljedeće kriterije:
 - (a) osigurati građanima EU-a pravo na informacije kada se njihovi podaci obrađuju u SAD-u;
 - (b) osigurati građanima EU-a jednak pristup pravosudnom sustavu SAD-a koji imaju građani SAD-a;
 - (c) osigurati posebice pravo na pravnu zaštitu;
7. poziva Komisiju da osigura da standardi EU-a u vezi sa zaštitom podataka i pregovori o sadašnjem paketu EU-a o zaštiti podataka ne budu narušeni kao posljedica partnerstva za transatlantsku trgovinu i ulaganja (TTIP) sa SAD-om;
8. poziva Komisiju da provede opsežnu reviziju Sporazuma o sigurnoj luci u svjetlu nedavnih otkrića, u skladu s člankom 3. Sporazuma;
9. izražava duboku zabrinutost zbog otkrića koja se odnose na navodne programe nadzora koji se provode u državama članicama, bilo uz pomoć američke Agencije za nacionalnu sigurnost ili jednostrano; poziva sve države članice da pregledaju usklađenost takvih programa s primarnim i sekundarnim pravom EU-a, posebice s člankom 16. UFEU-a o zaštiti podataka, te s obvezama EU-a povezanih s temeljnim pravima koje proizlaze iz Europske konvencije o ljudskim pravima i ustavnim tradicijama zajedničkim državama članicama;
10. naglašava da svi poslovni subjekti koji se bave djelatnošću pružanja usluga u EU-u moraju bez iznimke poštovati zakonodavstvo EU-a i da su odgovorni za eventualne prekršaje;
11. naglašava da bi poslovni subjekti koji su u nadležnosti trećih zemalja korisnicima koji se nalaze u EU-u trebali pružiti jasno i raspoznatljivo upozorenje koje se odnosi na mogućnost da tijela provedbe zakona i obavještajne službe obrađuju osobne podatke po tajnim nalogima;
12. žali zbog toga što je Komisija ispustila nekadašnji članak 42. iz verzije Uredbe o zaštiti podataka koja je procurila u javnost; poziva Komisiju da razjasni zašto je donijela takvu odluku; poziva Vijeće da slijedi pristup Parlamenta i ponovno umetne takvu odredbu;

13. naglašava da u demokratskim i otvorenim državama koje se temelje na vladavini prava građani imaju pravo znati za ozbiljna kršenja svojih temeljnih prava i osuditi ih, uključujući i slučajeve u koje je upletena njihova vlada; naglašava potrebu za uspostavom postupaka kojima se zviždačima omogućava otkrivanje ozbiljnih slučajeva kršenja temeljnih prava te potrebu za pružanjem potrebne zaštite takvim ljudima, uključujući na međunarodnoj razini; izražava svoju stalnu podršku istraživačkom novinarstvu i slobodi medija;
14. poziva Vijeće da hitno ubrza svoje aktivnosti na cijelom paketu o zaštiti podataka, a naročito na predloženoj Direktivi o zaštiti podataka;
15. ističe potrebu za uspostavom europske verzije zajedničkih parlamentarno-sudskih nadzornih i istražnih odbora za obavještajne službe koji već postoje u nekim državama članicama;
16. daje upute Odboru za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove da provede temeljitu istragu o tom pitanju u suradnji s nacionalnim parlamentima i skupinom stručnjaka iz EU-a i SAD-a koju je osnovala Komisija te da podnese izvješće do kraja godine, i to:
 - (a) prikupljanjem svih relevantnih informacija i dokaza iz američkih i europskih izvora (utvrđivanje činjenica);
 - (b) istraživanjem navodnih nadzornih aktivnosti vlasti SAD-a, kao i onih koje su provodile određene države članice (određivanje odgovornosti);
 - (c) procjenom utjecaja programâ nadzora kad je riječ o: temeljnim pravima građana EU-a (posebice pravu na poštovanje privatnog života i komunikacije, slobodi izražavanja, pretpostavci nedužnosti i pravu na učinkovit pravni lijek); stvarnoj zaštiti podataka u EU-u i za građane EU-a izvan granica EU-a, s posebnim naglaskom na djelotvornost zakonodavstva EU-a kad je riječ o izvanteritorijalnim mehanizmima; sigurnosti EU-a u doba računarstva u oblaku; dodanoj vrijednosti i proporcionalnosti takvih programa u odnosu na borbu protiv terorizma; vanjskoj dimenziji područja slobode, sigurnosti i pravde (procjenom valjanosti odluka o prikladnosti za prijenose iz EU-a u treće zemlje, npr. prijenosa provedenih u okviru Sporazuma o sigurnoj luci, međunarodnih sporazuma i ostalih pravnih instrumenata kojima se pruža pravna pomoć i suradnja) (analiza štete i rizika);
 - (d) istraživanjem najprimjerenijih mehanizama pravne zaštite u slučaju potvrđenih kršenja (administrativni i sudski pravni lijek te programi kompenzacije);
 - (e) iznošenjem prijedloga kojima je cilj spriječiti daljnja kršenja i osigurati uvjerljivu i visoku razinu zaštite osobnih podataka građana EU-a odgovarajućim sredstvima, posebice donošenjem pravog paketa za zaštitu podataka (preporuke za politiku i izradu zakona);
 - (f) izdavanjem preporuka kojima je cilj veća informatička sigurnost u institucijama, tijelima i agencijama EU-a, i to detaljnim internim sigurnosnim pravilima za komunikacijske sustave, kako bi se spriječili neovlašten pristup i otkrivanje ili gubitak informacija i osobnih podataka i riješile posljedice istih (rješavanje posljedica povreda sigurnosti);
17. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi Komisiji, Vijeću, Vijeću Europe, parlamentima država članica, predsjedniku SAD-a, Senatu i Zastupničkom domu SAD-a te ministru domovinske sigurnosti i ministru pravosuđa SAD-a.

